

Remissvar Läsdelegationens betänkande Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället (SOU 2018:57)

Ert dnr Ku2018/01470/KO

Svenska Tornedalingars Riksförbund-Tornionlaaksolaiset, STR-T, företrädare för den nationella minoriteten tornedalingar och meänkielitalande tackar för möjligheten att få lämna remissvar och vi har med intresse tagit del av utredningen. Idag är tornedalingar erkända som nationell minoritet och meänkieli ett nationellt minoritetsspråk. Alla som talar meänkieli identifierar sig inte som tornedalingar, en del identifierar sig som lantalaiset eller kvän. Meänkieli består framförallt av tre dominerande varieteter – tornedalsfinska, gällivarefinska och lannankieli. STR-T har därför valt att beskriva den heterogena identiteten som tornedalingar och meänkielitalande för att även inkludera dem som identifierar sig som lantalaiset eller kvän. STR-T vill poängtera att SOU 2017:60 Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik på ett förtjänstfullt sätt lyfter fram utvecklingen inom gruppen och språket på sid 63 och sid 66. Förbundet kommer i sitt yttrande att fokusera på de avsnitt som framförallt berör nationella minoriteter och nationella minoritetsspråk.

Specifika kommentarer till utredningen

Inledningsvis vill förbundet poängtera att det finns en begränsad utgivning av litteratur på nationella minoritetsspråk, vilket också betänkandet belyser. Förbundet vill också belysa att det är viktigt att litteratur utgiven på meänkieli görs lättillgänglig, så att det är lätt att få en bild av det totala utbudet – vilket också Kungliga Biblioteket belyser i sitt utkast till Nationell biblioteksstrategi. Förbundet menar också att det är centralt att öka utgivningen av böcker, för detta ändamål har Statens Kulturråd fått uppdrag 2017-2019. Så långt är allt väl, men fortfarande saknas ett helhetsgrepp rörande hur nationella minoriteters språk och kultur ska bevaras och utvecklas. Hur säkerställer vi en utgivning av litteratur på meänkieli på lång sikt? Hur ökar vi läsningen på meänkieli på lång sikt? De insatser som genomförs idag är kortsiktiga och löser inte en demokratisk utmaning på lång sikt.

I kommittédirektivet (bilaga 1) anges följande; *"Läsning handlar ytterst om demokrati och likvärdighet, dels när det gäller tillgången till utbildning och kultur, dels när det gäller möjligheten att ta plats i samhället och som medborgare delta i det demokratiska samtalet. Samtidigt visar forskning att god läsförmåga i hög grad bestäms av socioekonomiska faktorer."* Ur denna aspekt är det extra viktigt att förskolor ger modersmålsstöd till barn som vill ha det på sitt minoritetsspråk oavsett vilken förskola barnet är skriven på. Det blir ofta en kostnad för föräldrar att placera barn på anvisad förskola, som tillhandahåller språket. Med detta vill förbundet visa att läsfrämjande i stor grad har att göra med hur utbildningsfrågor hanteras för nationella minoriteter.

3. Små barns språkutveckling

I kapitel 3.1 och 3.2.2 bör särskilt nationella minoriteter nämnas då det skrivs mycket bra i övrigt om ämnet. Förbundet gör bedömningen att nationella minoritetsspråk ska synas i dessa avsnitt.

4. Läsning i skolan

I kap 4.1 "Läsinsatser ska anpassas till elevers olika förutsättningar och behov" lyfts betydelsen av olika former av insatser när det gäller området läsning. Förbundet menar att det finns en risk att man för att

främja barns läs- och skrivkunskaper utsluter ett språk. Att göra detta är att utsluta barnen från ett av deras språk, och har man läs- och skrivsvårigheter, så har men det oavsett vilket språk man läser.

Förbundet tillstyrker betänkandets bedömning när det gäller läsning i skolan (sid 84 ff). Det är av vikt att skolbiblioteken har litteratur på meänkieli och att skolan uppmuntrar elever som studerar meänkieli eller har intresse för språket till läsning. Barn som kan läsa meänkieli kan till exempel varva böcker på svenska med böcker på meänkieli då de har en bänkbok att läsa. Skolans huvudman har ansvar att skydda och främja de nationella minoritetsspråken samt att främja de nationella minoriteternas möjlighet att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Huvudmannen har också ansvar för att alla elever ska ha kunskap om de nationella minoriteterna och nationella minoritetsspråken. Detta fungerar tyvärr inte i praktiken. Ifall det skulle fungera i Sverige skulle intresset och statusen för nationella minoriteter varit högre och fler skulle ha valt att lära sig läsa och skriva sitt minoritetsspråk.

På sid 86 lyfter betänkandet en viktig aspekt när det gäller nationella minoriteter och minoritetsspråk. Det är av yttersta vikt att det finns tillräckligt med barn- och ungdomslitteratur vid skolbiblioteken. Förbundet vill tillägga ytterligare en aspekt, vikten av förebilder och synlighet inom kulturen, vilket *Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik* (SOU 2017:60, sid 245 ff) lyfter fram.

5. Skolbibliotek och läsning

Det är bra att betänkandet synliggör ansvar inom det allmänna biblioteksväsendet samt skolbiblioteken (sid 93). Förbundet vill belysa att litteratur på meänkieli inte ska vara synligt under utländska språk! Meänkieli är ett inhemskt nationellt minoritetsspråk. Litteratur på minoritetsspråk för barn ska finnas representerad i barnboksrummet, så att språket och barnen inte åter igen exkluderas.

8. Bibliotek och läsfrämjande

Betänkandet belyser den utmaning som nationella minoriteter och nationella minoritetsspråk brottas med. Av det totala utbudet är endast 1.17 % på ett nationellt minoritetsspråk (sid 139). Meänkieli har följande utmaningar att brottas med; idag är det få unga som kan skriva på meänkieli, det finns inga auktoriserade översättare på meänkieli och det är få förlag som ger ut böcker på meänkieli. Biblioteken däremot har ett stort behov av nytgiven litteratur för barn och unga. Utgivningstakten på litteratur bör öka för att öka läsandet, för detta krävs en samlad strategi i dialog med civilsamhället.

Förbundet tillstyrker den bild som betänkandet belyser rörande biblioteken och de nationella minoriteterna (kap 8.3.2, sid 143). Synliggörandet av nationella minoriteter och nationella minoritetsspråk varierar över landet. Förbundet vill tillägga att biblioteken bör få en utbildningsinsats i hur de på bästa sätt kan tillgängliggöra och synliggöra minoritetsspråklitteraturen. Aktiviteter eller kulturinslag i bibliotek på nationella minoritetsspråk är uppskattat och det är inte omöjligt för bibliotek att lyfta fram nationella minoriteter på en central plats genom att ha temaveckor, det handlar bara om tid, prioritering, vilja och kunskap! Det är också viktigt att majoritetsbefolkningens kunskap ökar rörande nationella minoriteter och nationella minoritetsspråk.

9. Läsende förebilder

Förbundet är av uppfattningen att läsfrämjandeambassadörer för de nationella minoritetsspråken är ett exempel på insatser som kan genomföras i syfte att öka läsandet (sid 166).

Följande är egentligen utanför ramen när det gäller ovan rubricerat betänkande, men bör nämnas i sammanhanget. Förbundet är av åsikten att det även behövs coacher som aktivt kan sprida kunskap om hur man söker projektstöd, hur man skriver ansökningar och informerar om aktuella stöd för att involvera fler parter från civil samhället. Det är viktigt att ungdomsförbunden involveras i arbetet, de är framtidens vuxna förebilder.

Dag som ovan

Kerstin Salomonsson
Ordförande

Maja Mella
Verksamhetsledare

